

Pamatizglītība un iekļaujoša izglītība

Inese Kārklīņa,
Vaivaru pamatskolas
direktore

Iekļaujošas izglītības veiksmīgi rezultāti ir atkarīgi no katras skolas iekšējiem un ārējiem faktoriem, no Latvijas sabiedrības sociālās, politiskās, psiholoģiskās un emocionālās pieredzes un varēšanas

***

Iekļaujoša izglītība ir process, kurā veiksmīgi un netraucēti attīstās gan *parasitē* izglītojamie, gan izglītojamie ar attīstības traucējumiem

Skolas un ģimenes atbildības noteikšana likumdošanā

- ANO Konvencija par bērnu tiesībām
- Izglītības likums
- Bērnu tiesību aizsardzības likums
- Civillikuma 1.daļa "Ģimenes tiesības"
- Bāriņtiesu likums
- Likums "Par pašvaldībām"
- Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums

ANO Konvencija par bērna tiesībām:

7.priņcips: bērnam ir tiesības iegūt izglītību, kurai vismaz tās sākuma stadijā ir jābūt bezmaksas un obligātai. Viņam jānodrošina izglītība, kas veicinātu viņa vispārējo kultūras attīstību un nodrošinātu viņam vienlīdzīgu iespēju apstākļos, attīstīt savas spējas un personiskos spriedumus, kā arī morālās un sociālās atbildības apziņu, un kļūt par derīgu sabiedrības locekli.

23.pants: bērnam ar invaliditāti ir jādzīvo pilnvērtīga un cienīga dzīve apstākļos, kas garantē viņa pašcieņu, palīdz viņam uzturēt ticību saviem spēkiem un atvieglo viņa iespējas aktīvi piedalīties sabiedrības dzīvē. Valsts ir arī apņēmusies bērniem ar invaliditāti veiktamiem sniegt nepieciešamo palīdzību un viens no palīdzības mērķiem ir efektīvi pieejamu pakalpojumu izglītības sfērā nodrošināšana bērniem ar invaliditāti.

Izglītības likums pret cilvēktiesību pārkāpumiem

2.pants. Likuma mērķis: nodrošināt katram Latvijā iedzīvotājam iespēju attīstīt savu garīgo un fizisko potenciālu, lai veidotos par patstāvīgu un attīstītu personību, demokrātiskas Latvijas valsts un sabiedrības locekli.

3.pants. Tiesības uz izglītību
Katram Latvijas Republikas pilsonim un personai, kurai ir tiesības uz Latvijas Republikas izdota nepilsona pasi, personai, kurai ir izsniegta pastāvīgās uzturēšanās atļauja, kā arī Eiropas Savienības valstu pilsoņiem, kam izsniegta termiņuzturēšanās atļauja, un viņu bērniem ir vienlīdzīgas tiesības iegūt izglītību neatkarīgi no mantiskā un sociālā stāvokļa, rases, tautības, dzimuma, reliģiskās un politiskās pārliecības, veselības stāvokļa, nodarbošanās un dzīvesvietas.

(*"Izglītības likums" spēkā esošs no 01.06.1999.*)

Latvijas Nacionālās attīstības plāns (2014 – 2020)

Iekļaujošas izglītības attīstība – atbalsta personāla, tai skaitā pedagogu palīgu, nodrošināšana un mācību materiāla speciālajai izglītībai izveide
(Rīcības virziens - Kompetenču attīstība)

Izglītības attīstības pamatnostādnes (2014 – 2020)

- **Iekļaujošā izglītība** - process, kurā tiek nodrošinātas atbilstošas visu izglītojamo daudzveidīgās vajadzības, palielinot ikviena izglītojamā līdzdalības iespējas mācību procesā, kultūrā un dažādās kopienās un samazinot izslēgšanas iespējas no izglītības un izglītības ieguves procesa

Termini

- **Speciāla izglītība;**
- Bērns ar invaliditāti;
- Bērns ar attīstības traucējumiem;
- Bērns ar speciālām vajadzībām;
- Bērns ar īpašām vajadzībām;
- **Integratīva skola;**
- **Iekļaujoša skola**

Termini

- **Speciālā izglītība** - personām ar speciālām vajadzībām un/vai veselības traucējumiem **adaptēta** vispārējā un profesionālā izglītība...

Izglītības likums 1.pants (24) (LR Saeima 29.10.1998.)

- Speciālā izglītība **rada iespējas un apstākļus** izglītojamajiem ar speciālām vajadzībām iegūt savam veselības stāvoklim, spējām un attīstības īpašībām atbilstošu izglītību **jebkurā izglītības iestādē**, vienlaikus nodrošinot izglītojamā pedagoģiski psiholoģisko un medicīnisko korekciju, sagatavotību darbam un dzīvei sabiedrībā.

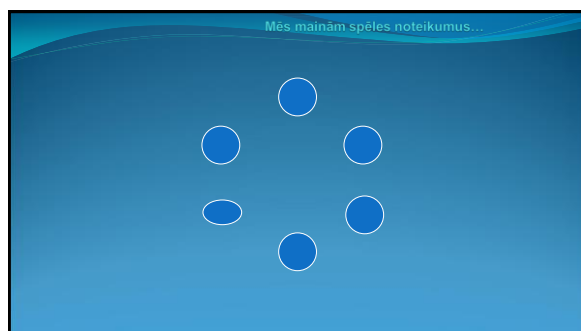
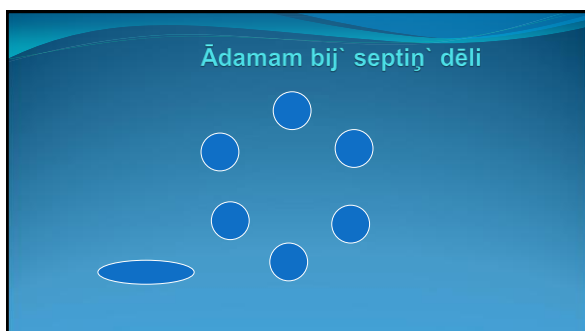
Vispārīgās izglītības likums, 49.pants(2) LR Saeima 10.06.1999

Jēdziens "invaliditāte" ir sabiedrības radīts – mainiet cilvēku domāšanas veidu par invalīdiem un jūs likvidēsiet cilvēka – invalīda problēmu.

(Oliver M., 1988)

Integrācija (iekļaušana) ir nozīmīga arī fiziski un garīgi veselajam bērnam. Lai viņš redz, ka nav jāizjūt nekādas bailes vai nepatika tikai tāpēc, ka otrs bērns atrodas invalīdu ratiņos. Lai viņš mācās palīdzēt savam vienaudzim tikt galā ar durvju atvēršanu vai grāmatu sakārtošanu. Lai draudzējas un lai veselais bērns spēj novērtēt savu veselību.

(Reizers R., 1995)

UNESCO iekļaujošas izglītības definīcija

Process, kurā tiek nodrošinātas atbilstošas visu izglītojamo daudzveidīgās vajadzības, palielinot ikviena līdzdalības iespējas mācību procesā, kultūrā un dažādās kopienās un samazinot izslēgšanas iespējas no izglītības un izglītībā.

Iekļaujoša izglītība ir elastīga un individualizēta atbalsta sistēma bērniem un jauniešiem ar speciālām izglītības vajadzībām, kas radušies invaliditātes vai citu iemeslu rezultātā

Ture Jonsson.
Iekļaujoša izglītība Starpreģionāla programma cilvēkiem ar invaliditāti
Apvienoto Nāciju Attīstības programma, 1994

Skolēns ar attīstības traucējumu ir apmeklējis PMK un saņēmis atzinumu par piemērotu speciālo programmu

2010.gadā definētas 8 speciālo vajadzību apakšgrupas:

- vājdzirdīgi/neredzīgi izglītojamie
- vājdzirdīgi/nedzirdīgi izglītojamie;
- izglītojamie ar fiziskās attīstības traucējumiem;
- **izglītojamie ar garīgās attīstības traucējumiem;**
- izglītojamie ar somatiskām saslimšanām;
- izglītojamie ar valodas traucējumiem;
- izglītojamie ar garīgās veselības traucējumiem;
- izglītojamie ar mācīšanās traucējumiem.

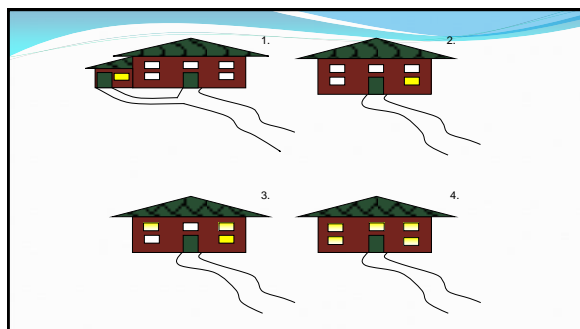
Skolēns ar attīstības traucējumu ir apmeklējis PMK un saņēmis atzinumu par piemērotu speciālo programmu

Iespējamie modeļi:

- Mājmācība
- Ilgstoši slimojošie bērni mājās
- Institucionālās iestādes/ aprūpes centri
- Speciālā skola
- Korekcijas iestāde
- Vispārīzglītojošā skola, speciālā klase
- Vispārīzglītojošā skola, korekcijas klase
- Vispārīzglītojošā skola, vispārīzglītojošā klase

Skolēna ar speciālām vajadzībām vecāki ceļā uz vispārīgglītojošo skolu satiek:

- Sabiedrību ārpus skolas,
- Skolas administrāciju,
- Skolas pedagogus,
- Skolas darbiniekus,
- Parasto skolēnu vecākus,
- Parastos skolēnus.

leguvumi

- Skola kā ēka;
- Klase kā telpa;
- Skolotājs kā persona, kas atrodas klases priekšā un māca;
- Vienaudži kā klases/ skolas biedri;
- Piederības sajūta.

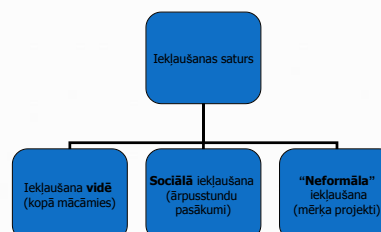
Pamatelementi iekļaujošā izglītībā:

- Meklējumu process, kura laikā tiek atrastas vislabākās atbildes daudzveidībai,
- Spēju sekmēšana apmācāmajiem izprast problēmu un to risināt,
- Tiesības katram bērnam apmeklēt skolu, izteikt savu viedokli un saņemt augstvērtīgu mācību pieredzi, sasniegt augstus mācību rezultātus,
- Morāla atbildība par prioritāru attieksmi pret riska grupām, kas var tikt izolētas jeb izslēgtas no skolas, kā arī iegūt zemu mācību rezultātus.

- **Iekļaujošā izglītība ir komandas darbs** – atbildība tiek sadalīta visā skolā. Taču **klases audzinātājs** ir tas, kurš, nodrošinot atbalsta pakalpojumus, spēlē galveno lomu.

Atbalsta pakalpojumi:

- Sociālais pedagogs ar uzdevumu konsultēt un asistēt klases audzinātājam;
- Speciālie mācību piederumi un materiāli;
- Vecāku, brīvprātīgo un parasto skolēnu piesaiste;
- Fiziskās vides pārveidošana un pielāgošana;
- Stundu saraksta adaptēšana;
- Pozitīva skolas vide un sociālais klimats;
- Sociālā, psiholoģiskā un veselības aprūpe

Droša skolas vide

- Atrašanās vieta
- Palīgaprīkojuma pieejamība
- Atbalsta personāla darbība
- Sociālie pakalpojumi
- Draudzīga un atvērta skola

Katras pašvaldības iespējas un piedāvājumi (sociālie pakalpojumi):

- Speciāls transports;
- Mācību līdzekļi un materiāli;
- Tehniskie palīg līdzekļi;
- Brīvpusdienas;
- Atbalsta personāla finansēšana;
- Projekti (tehniski, izglītojoši, skolotājiem, vecākiem).

Bērnu ar attīstības traucējumiem sociālās adaptēšanās īpatnības

- Sociāli un emocionāli mazāk nobrieduši nekā vienaudži.
- Sociālo prasmju apgūšana sagādā lielākas grūtības.
- Uzvedība bieži neatbilst vispārpieņemtajām normām.
- Atšķirību, vājo sociālo prasmju dēļ netiek pieņemti vienaudžu vidū.
- Mazāk spējīgi veiksmīgi iesaistīties dažādās sarežģītās sociālās mijiedarbībās.
- Zema pašapziņa, nedrošība.

Draudzīga un atvērta skola palīdz skolēnam ar attīstības traucējumiem adaptēties sociālajā vidē

Sociālajai adaptācijai skolā nepieciešamās prasmes:

- Prasme uzvesties skolā un klasē mācību stundas laikā: klausīties, atbildēt uz jautājumiem, uzdot jautājumus, sekot skolotāja norādījumiem, izpildīt uzdoto, respektēt skolotāju.
- Prasme iesaistīties grupas darbā, sadarboties, draudzēties, pozitīvi mijiedarboties ar citiem, runāt, uzstāties.
- Prasme kontrolēt savas emocijas un uzvedību, atbildēt par savu rīcību.
- Pašapkalpošanās prasmes

Priekšnoteikumi veiksmīgai bērnu ar attīstības traucējumiem sociālajai adaptācijai vispārīgajās skolās:

- Pozitīva, atbalstoša, iedrošinoša skolotāju attieksme.
- Individuāla mācību un audzināšanas programma, atbilstoši katra speciālajām/īpašajām vajadzībām.
- Skolotāja palīga atbalsts klasē mācību stundu laikā.
- Skaidri, vienkārši, saprotami uzvedības un kārtības noteikumi.
- Stabila, droša, nemainīga mācību vide.
- Pozitīva mijiedarbība ar sociāli kompetentākiem vienaudžiem, draugu esamība.
- Pašapziņu, savas nozīmības un piederības sajūtu kolektīvam veicinošas aktivitātes.

Sociālā adaptācija ir veiksmīga, ja:

- Notiek divpusējs process - vienlaicīgi notiek arī vides pielāgošana un apkārtējo cilvēku pielāgošanās.
- Adaptācijas procesā bērniem tiek sniegts īpašs atbalsts.
- Ir atrasts līdzsvars starp prasībām ievērot izvirzītos noteikumus, apgūt nepieciešamās prasmes un respektēt speciālās/īpašās vajadzības.

**Tu esi ienācis skolā, kur
mīt patiesība par visu
cilvēku vienādo vērtību
un emocionālo sajūtu**

